

**BREXIT A JEHO DOPAD NA SLOVENSKÉ
MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ:
STAV V OBLASTI MEDZINÁRODNEJ PRÁVOMOCI,
UZNÁVANIA A VÝKONU ROZHODNUTÍ 5 ROKOV
PO BREXITE (2. časť)**

doc. JUDr. Peter Lysina, PhD.
peter.lysina@flaw.uniba.sk

prof. JUDr. PhDr. Miroslav Slašťan, PhD.
miroslav.slastan@flaw.uniba.sk

Mgr. Lea Mezeiová, PhD.
lea.mezeiova@flaw.uniba.sk

Mgr. Ema Krkošková
ema.krkoskova@flaw.uniba.sk

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov

**Brexit a jeho dopad na slovenské medzinárodné právo súkromné:
stav v oblasti medzinárodnej právomoci, uznávania a výkonu
rozhodnutí 5 rokov po Brexite (2. časť)**

Brexit zásadne ovplyvnil právne vzťahy medzinárodného práva súkromného medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom a odhalil obmedzenia predtým harmonizovaného právneho rámca EÚ. Medzinárodné právo súkromné čelí novým výzvam, pričom je otázkou, či existujúca právna úprava dostatočne reflektuje realitu pobrexitového prostredia, kde absentuje jednotná právna úprava a priama aplikovateľnosť práva EÚ. V tomto kontexte sa príspevok zameriava na analýzu dopadov Brexitu na medzinárodné právo súkromné s odstupom 5 rokov, so zameraním na určovanie právomoci súdov a uznávanie a výkon rozsudkov. Cieľom príspevku však nie je iba identifikovať

pretrvávajúce problémy spojené s fragmentáciou právneho rámca a stratou harmonizácie po Brexite, ale aj navrhnúť riešenia týchto výziev, vrátane využitia multilaterálnych dohôd a bilaterálnej spolupráce, čím prispieť k posilneniu právnej istoty v novej realite vzťahov so Spojeným kráľovstvom. Príspevok je publikovaný v dvoch dieloch.

Brexit and Its Impact on Slovak Private International Law: The State of Jurisdiction, Recognition, and Enforcement of Judgments 5 Years After Brexit (part 2)

Brexit has fundamentally influenced the legal relationships of private international law between Slovakia and the United Kingdom, exposing the limitations of the previously harmonized legal framework of the European Union. Private international law now faces new challenges, raising the question of whether the existing legal framework sufficiently reflects the reality of the post-Brexit environment, where a unified legal system and the direct applicability of EU law are absent. In this context, the paper focuses on analyzing the impacts of Brexit on private international law five years later, with particular emphasis on the determination of court jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments. However, the aim of the paper is not only to identify the persistent issues related to the fragmentation of the legal framework and the loss of harmonization following Brexit but also to propose solutions to these challenges, including the utilization of multilateral conventions and bilateral cooperation, thereby contributing to the strengthening of legal certainty in the new reality of relations with the United Kingdom. The paper is published in two parts.

Kľúčové slová: Európska únia, Brexit, Dohoda o Brexite, TCA, členský štát, nečlenský štát, Súdny dvor, medzinárodné právo súkromné, uznanie a výkon cudzích rozhodnutí, medzinárodná právomoc, nariadenie Brusel Ia, nariadenie Brusel IIa, nariadenie o vyživovacej povinnosti, nariadenie o insolvenčnom konaní

Keywords: European Union, Brexit, Brexit Agreement, TCA, member state, non-member state, Court of Justice, private international law, recognition and enforcement of foreign judgments, international jurisdiction, Brussels Ia Regulation, Brussels IIa Regulation, Maintenance Regulation, Insolvency Regulation

<https://doi.org/10.46282/afi.2025.2.06>

2 Brexit a zmena právneho režimu

2.1 Brexit

Ako už bolo poznamenané vyššie, Spojené kráľovstvo odhlasovalo na základe výsledkov referenda uskutočneného ešte v roku 2016 svoje vystúpenie z Európskej únie. Udialo sa tak po štyridsiatich troch rokoch členstva. Spojené kráľovstvo po týchto výsledkoch oznámilo priamo Európskej rade úmysel vystúpiť zo spoločenstva, pričom v mesiaci jún roku 2017 sa začali aktívne rokovania týkajúce sa vystúpenia,¹ ktoré viedlo Spojené kráľovstvo spolu s Európskou úniou. Až do roka 2019 sa rokovania týkali samotných podmienok Brexitu, ktoré zahŕňali, okrem iného, rokovania o dohode o vystúpení spolu so súvisiacimi otázkami, akým bolo aj prechodné obdobie, ktoré malo slúžiť na adekvátnu prípravu subjektov na pripravované zmeny po Brexite.² Záver rokovaní o Brexite, bol spätý s dohodou o vystúpení Spojeného kráľovstva zo spoločenstva.³ Táto dohoda nadobudla platnosť 1. februára 2020, a 31. januára 2020 vystúpilo Spojené kráľovstvo z Európskej únie, a teda už nepožívalo status členského štátu EÚ.⁴

¹ Pozri BARNARD, C. *Law and Brexit*. In: Oxford Review of Economic Policy, vydanie 33, číslo, 1. marca 2017, s. 4-11.

² Theresa Mayová (bývalá premiérka Spojeného kráľovstva) v liste adresovanom Donaldovi Tuskovi (bývalý predseda Európskej rady) uviedla: „*Investori, podniky a občania v Spojenom kráľovstve aj v zostávajúcich 27 členských štátoch - ako aj z tretích krajín na celom svete - chcú mať možnosť plánovať. Aby sme sa vyhli akémukoľvek útesu pri prechode od súčasného vzťahu k budúcemu partnerstvu, ľudia a podniky v Spojenom kráľovstve aj v EÚ by mali prospech z implementačných období, aby sa mohli hladko a usporiadane prispôsobiť novým opatreniam.*“ List adresovaný Donaldovi Tuskovi možný k nahliadnutiu na webovom sídle: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7481c140f0b646cbc40610/Prime_Ministers_letter_to_European_Council_President_Donald_Tusk.pdf. cit.20.3.2025

³ Dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Ú. v. EÚ L 29, 31.1.2020, s. 7 – 187).

⁴ Pozri SOARES, A. G. *The United Kingdom withdrawal procedure from the European Union*. In: Tribuna Juridica, Societatea de Stiinte Juridice si Administrative, 2020, s. 5-19.

2.2 Prechodné obdobie a dopad na uplatňovanie právne záväzných aktov z oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach

Následným dôležitým míľnikom bolo plynutie prechodného obdobia, trvajúce do 31. decembra roku 2020.⁵ Počas tohto obdobia Spojené kráľovstvo uplatňovalo právo EÚ rovnako, ako by stále bolo členským štátom Európskej únie. Právo EÚ, a to vrátane medzinárodných dohôd, bolo v tomto období uplatňované tak isto na Spojené kráľovstvo a v jeho právnom rámci rovnako, ako na ostatné členské štáty EÚ.⁶ Pričom zároveň platí, že účinok práva EÚ bol totožný ako vo vzťahu k členským štátom.⁷ Aj napriek úprave aplikovateľnosti právneho rámca Európskej únie, Spojené kráľovstvo ako štát disponovalo určitými osobitosťami za účelom prijímania opatrení a zriaďovania vlastných dojednaní na medzinárodnej úrovni, a to aj v oblastiach, v ktorých doposiaľ disponovala výlučnou právomocou Európska únia.^{8,9} Spojené kráľovstvo tak zostalo počas trvania prechodného obdobia súčasťou jednotného trhu a aj colnej únie spoločenstva.¹⁰

Vyššie uvedené skutočnosti majú zásadný význam aj z pohľadu skúmanej problematiky. Keďže, počas prechodného obdobia Spojené kráľovstvo uplatňovalo právne záväzné akty sekundárneho práva EÚ rovnako ako pred Brexitom, týkalo sa to aj nami skúmaných aktov z oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach. Preto na tomto mieste možno skonštatovať, že to, čo bolo o jednotlivých právnych aktoch a ich uplatňovaní v relácii Slovenská republika – Spojené kráľovstvo uvedené vyššie, presne to isté platilo aj v prechodnom období – t. j.

⁵ Čl. 126 Dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu: „Uplatňuje sa prechodné alebo implementačné obdobie, ktoré sa začne dátumom nadobudnutia platnosti tejto dohody a skončí sa 31. decembra 2020.“

⁶ ARMSTRONG, K. A. *After EU membership: the United Kingdom in transition*. In: European journal of legal studies, 2019, vydanie 12, SI, s. 64-68.

⁷ Takýto stav mal zabezpečiť predídaniu akýmkoľvek narušeniam v období, kedy prebiehajú rokovania o budúcom vzťahu Európskej únie a Spojeného kráľovstva.

⁸ Činnosti, ktoré Spojené kráľovstvo smie uskutočňovať však nemôžu nadobudnúť platnosť a ani nesmú byť vykonávané počas prechodného obdobia, ak to Európska únia neschválí.

⁹ Preambula Dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Ú. v. EÚ L 29, 31.1.2020, s. 7 – 187).

¹⁰ Napr. v súvislosti s tovarom, ktorý bol v súlade s právnymi predpismi umiestnený na trh v EÚ alebo v Spojenom kráľovstve pred skončením prechodného obdobia, mohol aj naďalej voľne obiehať bez toho, aby boli potrebné akékoľvek úpravy výrobu alebo nové označenia tohto tovaru.

v období trvajúcom do 31. decembra 2020. Zásadná zmena tak prišla až po 1. januári 2021.

2.3 Vplyv brexitu na uplatňovanie sekundárneho práva EÚ a TCA

Zásadná zmena v existujúcom právnom rámci medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom tak nastáva až od 1. januára 2021. Po skončení prechodného obdobia, od 1. januára 2021 malo Spojené kráľovstvo štatút tretej krajiny, a teda právna úprava vzťahujúca sa na Spojené kráľovstvo počas roka 2020 nebola už naďalej aplikovateľná a právne predpisy v podobe nariadení EÚ sa nemohli automaticky uplatňovať vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu.¹¹ Napriek tomu je nevyhnutné zdôrazniť, že uplynutie prechodného obdobia nemožno vnímať ako automatické ukončenie uplatňovania všetkých vyššie uvedených predpisov vo vzájomnej relácii medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom. Ako tomu rozumieť?

Totíž, kým niektoré spomedzi skúmaných nariadení je možné uplatniť striktne vo vnútroúničnej relácii (teda ich uplatnenie neprichádza do úvahy, pokiaľ ide o právne vzťahy presahujúce hranice EÚ), druhá skupina nariadení, resp. aspoň niektoré v nich obsiahnuté normy, takéto obmedzenia nemajú. Inak povedané, pri časti skúmaných nariadení je možné skonštatovať, že na ich uplatnení (resp. na uplatnení ich niektorých ustanovení) z pohľadu Slovenskej republiky sa nič zásadné nemení.

Východiskom pri tom bude ich rozdelenie do dvoch skupín. V prvej skupine svoje miesto našli nariadenie Brusel Ia, nariadenie Brusel IIa (resp. dnes platné a účinné nariadenie Brusel IIb), nariadenie o vyživovacej povinnosti a nariadenie o insolvenčnom konaní. Do druhej skupiny zasa patria, okrem všetkých vymenovaných, aj nariadenie o EET, nariadenie o EPR a nariadenie o NHS. Vzhľadom na uvedené delenie a skutočnosť, že časť nariadení našla svoje miesto v oboch skupinách bude nevyhnutné doplniť, že prvú skupinu tvoria tie ustanovenia nariadení, ktoré upravujú problematiku medzinárodnej právomoci, kým druhú skupinu zasa tie, ktoré upravujú uznanie a výkon cudzích rozhodnutí.

¹¹ MÖLLER, A., TIM, O. *The United Kingdom and the European Union: What would a "Brexit" mean for the EU and other states around the world?* Berlin, 2014, s. 107.

Pre prvú skupinu platí, že na ich uplatnenie zo strany slovenských súdov nemá Brexit žiaden dopad. Inak povedané, ani jedno z ustanovení nariadenia Brusel Ia, či nariadenia Brusel Ib (rovnako predtým Brusel Ila) nevyžaduje pre uplatnenie noriem upravujúcich medzinárodnú právomoc to, aby posudzovaný právny vzťah mal väzbu len s členskými štátmi.¹² Naopak, ak sú splnené podmienky pre uplatnenie toho-ktorého nariadenia, je irelevantné či ďalší účastník právneho vzťahu je z tretej krajiny.¹³ Napr. slovenský súd bude vždy svoju medzinárodnú právomoc zakladať na ustanoveniach nariadenia Brusel Ia pokiaľ sa nehnuteľnosť bude nachádzať na území Slovenska, a to aj vtedy, ak by jej domnelým vlastníkom bol občan Spojeného kráľovstva, resp. osoba s bydliskom/sídlom na území Spojeného kráľovstva. Toto samozrejme platí len pokiaľ ide o sudy členských krajín (vrátane Slovenska), naopak, sudy Spojeného kráľovstva už ustanovenia nariadení nebudú môcť uplatniť, keďže nariadenia už nie sú súčasťou právneho poriadku Spojeného kráľovstva.

V prípade druhej skupiny je však situácia diametrálne odlišná. Na rozdiel od posudzovania medzinárodnej právomoci, nebude možné nariadenia, resp. osobitné ustanovenia, upravujúce uznanie a výkon cudzích rozhodnutí uplatniť ani slovenskými súdmi. Dôvodom je v tomto prípade intra-EÚ povaha ustanovení upravujúcich uznanie a výkon cudzích rozhodnutí, ktorá je v nariadeniach napr. podčiarknutá aj legálnou definíciou pojmu rozsudok.¹⁴ Z citovaných článkov je zjavné, že

¹² Porovnaj BURDOVÁ, K. Konanie o rozvod manželstva a úpravu pomerov manželov k ich maloletým deťom na čas po rozvode manželstva s cudzím prvkom a Brexit. In: Cofola 2019 (Časť 6. Řízení ve věcech manželských a souvisejících). Brno: Masarykova univerzita, 2019. Acta Universitatis Brunensis Iuridica : Editio Scientia ; sv. č. 664, s. 7-27.

¹³ Porovnaj rozsudok z 1. marca 2005, Owusu (C-281/02, ECR 2005 p. I-1383) ECLI:EU:C:2005:120.

¹⁴ Podľa čl. 2 písm. a) nariadenia Brusel Ia je „rozsudkom každé rozhodnutie súdu alebo tribunálu členského štátu, bez ohľadu na jeho označenie, vrátane uznesenia, nariadenia, rozhodnutia alebo exekučného príkazu, ako aj rozhodnutia o určení trov alebo výdavkov súdnym úradníkom. Na účely kapitoly III zahŕňa „rozsudok“ aj predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení, ktoré boli nariadené súdom alebo tribunálom, ktorý má na základe tohto nariadenia právomoc rozhodovať vo veci samej. Nezahŕňa predbežné opatrenie vrátane ochranného opatrenia, ktoré sa nariadilo takýmto súdom alebo tribunálom bez predvolania žalovaného na súd, okrem prípadu, že rozsudok obsahujúci toto opatrenie sa žalovanému doručil skôr, ako sa začal výkon“ a rovnako podľa čl. 2 ods. 1 nariadenia Brusel Ib je „rozhodnutie rozhodnutím súdu členského štátu vrátane vyhlásenia, príkazu alebo rozsudku o rozvode, rozluke alebo anulovaní manželstva alebo o rodičovských právach a povinnostiach. Na účely kapitoly IV „rozhodnutie“ zahŕňa: a) rozhodnutie vydané v jednom členskom štáte, ktorým sa nariaďuje návrat dieťaťa do iného členského štátu podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980 a ktoré sa má vykonať v inom členskom štáte ako v členskom štáte, v ktorom bolo

pravidlá pre uznanie a výkon cudzích rozhodnutí upravené nariadeniami sa týkajú len a výlučne rozhodnutí súdov členských štátov EÚ, ktorým Spojené kráľovstvo nie je.

Berúc do úvahy uvedené, je na tomto mieste možné skonštatovať, že obdobie po Brexite sa na právnej realite Slovenskej republiky a Spojeného kráľovstva neprejavilo identicky. Totiž, kým Spojené kráľovstvo ukončilo svoju väzbu s právom EÚ, Slovenská republika je naďalej členskou krajinou a ako taká je povinná uplatňovať právne záväzné akty sekundárneho práva aj naďalej, vždy keď je to vyžadované. Pre skúmanú oblasť to znamená, že kým Spojené kráľovstvo viac vyššie uvedené právne akty neuplatňuje (nejde viac o súčasť jeho právneho poriadku), Slovenská republika aj vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu uplatní spomedzi skúmaných nariadení tie (resp. ich časti), ktoré upravujú problematiku medzinárodnej právomoci.

Ďalším významným medzníkom pre pobrexitovú úpravu je Dohoda o obchode a spolupráci medzi Európskou úniou a Európskym spoločenstvom pre atómovú energiu na jednej strane a Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska na strane druhej (ďalej len „TCA“),¹⁵ ktorá bola uzavretá na konci prechodného obdobia.¹⁶

TCA mala slúžiť k lepšiemu usporiadaniu budúcich vzťahov jej signatárov po Brexite. Dohoda zahŕňa oblasti týkajúce sa obchodovania s tovarom a službami, štátnej pomoci, hospodárskej spolupráce, koordinácie sociálneho zabezpečenia, daňovej transparentnosti, úpravu leteckej a cestnej dopravy, a iné.¹⁷ Jednu z oblastí úpravy tvorí aj rámec presadzovania práva a justičnej spolupráce, a to v občianskych a trestnoprávných veciach. Dohoda taktiež v šiestej časti prvej hlavy s názvom „Urovnávanie sporov a horizontálne ustanovenia“ obsahuje mechanizmus na riešenie sporov¹⁸ s cieľom: „vytvoriť účinný a efektívny mechanizmus na zabránenie sporov medzi zmluvnými stranám

vydané; b) predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení, ktoré nariadil súd, ktorý má podľa tohto nariadenia právomoc vo veci samej, alebo opatrenia, ktoré boli nariadené v súlade s článkom 27 ods. 5 v spojení s článkom 15. Na účely kapitoly IV „rozhodnutie“ nezahŕňa predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení, ktoré nariadil takýto súd bez toho, aby odporcu predvolal na pojednávanie, okrem prípadov, keď sa rozhodnutie s týmto opatrením pred výkonom doručí odporcovi“.

¹⁵ Ú. V. EÚ L 149, 30.4.2021, p. 10-2539.

¹⁶ 24. decembra 2020.

¹⁷ BENNET, A., VINES, D. *The EU-UK Trade and Cooperation Agreement: lessons learnt*. In: Oxford Review of Economic Policy, vydanie 38, číslo 1, Spring 2022, s. 68-81.

¹⁸ Viac o detailoch riešenia civilných sporov pozri PEERS, S. *So close, yet so far: The EU/UK Trade and Cooperation Agreement*. In: Common Market Law Review, vydanie 59, číslo 1, 2022, s. 49-80.

*v súvislosti s výkladom a uplatňovaním tejto dohody a doplnkových dohôd a na ich urovnávanie, aby sa pokiaľ možno dospelo k vzájomne dohodnutému riešeniu.*¹⁹

TCA v jej jednotlivých častiach obsahuje ustanovenia o justičnej spolupráci v obchodných a občianskych veciach, a to so zameraním priamo na uznávanie a výkon cudzích rozhodnutí, spoluprácu v oblasti doručovania písomností alebo získavania dôkazov. Po podrobnej analýze ustanovení dohody však zistíme, že nie sú také detailné a nepokrývajú škálu postupov, tak ako tie právne nástroje, ktoré boli platné a účinné počas členstva Spojeného kráľovstva v EÚ. Sme toho názoru, že sa preto právna istota v cezhraničných civilných sporoch pre subjekty znížila v porovnaní s obdobím členstva Spojeného kráľovstva v EÚ.

TCA ďalej priamo odkazuje na použitie multilaterálnych medzinárodných dohovorov, a to najmä v podobe dohovorov z dielne Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného (ďalej ako „Haagske dohovory“), ktoré obsahujú úpravu otázok v oblasti posúdenia právomoci, rozhodného práva, či v oblasti uznávania a výkonu cudzích rozhodnutí, vrátane úpravy riešenia cezhraničných sporov. Napríklad menovite možno spomenúť najvýznamnejší z nich, a to Haagsky dohovor o dohodách o voľbe súdu z roku 2005 (ďalej len „Haagsky dohovor 2005“).²⁰ Tento dohovor sa vzťahuje na uznávanie a výkon rozsudkov, ktoré boli vydané súdmi určenými v dohodách o výlučnej voľbe súdu uzavretých až po tom, čo Spojené kráľovstvo pristúpilo k tomuto dohovoru. Spojené kráľovstvo je zmluvnou stranou celkovo štrnástich Haagskych dohovorov, ako napr. Dohovoru o zrušení požiadavky legalizácie zahraničných verejných listín,²¹ Dohovoru o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach,²² či Dohovoru o uznávaní a výkone cudzích rozsudkov v občianskych a obchodných veciach,²³ ktorý nadobudne platnosť pre Spojené kráľovstvo až 1. júla 2025. Haagske dohovory poskytujú určitý rámec, ktorý je potrebný pre riešenie civilnoprávných sporov, avšak nie sú týmito dohovormi pokryté všetky situácie, ktorým môžu subjekty v rámci súkromnoprávneho vzťahu

¹⁹ Článok 734 TCA.

²⁰ Dohovor o dohodách o voľbe súdu z 30. júna 2005 dostupný online v slovenskej verzii na webovom sídle Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného: <https://assets.hcch.net/docs/82692348-b309-4ed2-904a-85dfefbe503f.pdf>. cit. 15.3.2025

²¹ Dohovor z 5. októbra 1961 o zrušení požiadavky legalizácie zahraničných verejných listín.

²² Dohovor z 29. mája 1993 o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach.

²³ Dohovor z 2. júla 2019 o uznávaní a výkone cudzích rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.

s medzinárodným prvkom, čeliť. Právnu úpravu v civilných veciach taktiež obsahujú bilaterálne medzinárodné zmluvy, ktorými je Spojené kráľovstvo viazané.²⁴ Brexit viedol k výrazným zmenám pri uplatňovaní a aplikácii prameňov práva v oblasti medzinárodného práva súkromného, pričom práve návrat k multilaterálnym medzinárodným dohovorom, bilaterálnym medzinárodným zmluvám v spojení s uplatňovaním vnútroštátneho právneho rámca Spojeného kráľovstva, poskytuje aspoň určitý pilier spolupráce s Európskou úniou v občianskych a obchodných veciach. Spojené kráľovstvo malo snahu pokryť právne vákuum v niektorých situáciách neupravených Haagskymi dohovormi, a to pristúpením k Dohovoru o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach²⁵ (ďalej len „Nový Lugánsky dohovor“).²⁶ Európska komisia však vyjadrila svoj negatívny postoj k žiadosti o pristúpenie Spojeného kráľovstva k Novému Lugánskemu dohovoru.²⁷ Európska komisia taktiež upresnila, že rámec pre budúcu spoluprácu EÚ spolu so Spojeným kráľovstvom v oblasti obchodných a občianskych vecí, poskytujú namiesto Nového Lugánskeho dohovoru, mnohostranné Haagske dohovory.²⁸ Vo vzťahu k uvedeneému, akákoľvek budúca spolupráca medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom vo veciach občianskej justičnej spolupráce bude upravená najmä Haagskymi dohovormi, ktoré Spojené kráľovstvo doposiaľ ratifikovalo.

3 Päť rokov po Brexite – uplatňované právne predpisy

V predchádzajúcich častiach tohto príspevku sme najprv poukázali na okruh právne záväzných aktov sekundárneho práva EÚ, ktoré v období pred Brexitom predstavovali ťažisko justičnej spolupráce

²⁴ Zoznam bilaterálnych zmlúv ratifikovaných Spojeným kráľovstvom je dostupný a zverejnený na webovom sídle: <https://www.gov.uk/government/collections/command-papers-by-country-2013>. cit. 20.3.2025

²⁵ Ú. v. EÚ L 147, 10.6.2009, p. 5-43.

²⁶ Nový Lugánsky dohovor, okrem iného, rozširuje výhody právneho rámca Európskej únie pre oblasť uznávania a výkonu rozsudkov na štáty Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO), a to na štáty: Island, Nórsko, Švajčiarsko a Lichtenštajnsko.

²⁷ Posúdenie žiadosti Spojeného kráľovstva o pristúpenie k Novému Lugánskemu dohovoru je možné pozrieť na webovom sídle Európskej komisie. Dostupné na: https://commission.europa.eu/documents_en?prefLang=sk. cit. 20.3.2025 Žiadosť Spojeného kráľovstva o pristúpenie k Novému Lugánskemu dohovoru podporil Island v roku 2021.

²⁸ Viac k problematike pristúpenia Spojeného kráľovstva k Novému Lugánskemu dohovoru vrátane stanoviska Európskej komisie pozri LEIN, E. *An 'English Good-Bye': The United Kingdom and the Lugano Convention*. In: NYUJ Int'l L. & Pol., 2023, s. 271-276.

v civilných veciach a ako také tiež upravovali problematiku určovania medzinárodnej právomoci, či uznania a výkonu cudzích rozhodnutí aj v relácii medzi Spojeným kráľovstvom a Slovenskou republikou. Následne sme sa zamerali na to, ktoré spomedzi takto identifikovaných nariadení bolo možné uplatniť aj po Brexite a s akými obmedzeniami oproti predbrexitovému obdobiu. Napokon, sme priblížili aj to, ako sa s pobrexitovým obdobím a uplatniteľnými právnymi predpismi vysporiadala TCA, resp. na ňu nadväzujúce kroky britskej strany. Po zohľadnení uvedeného bude na tomto mieste našou ambíciou opätovne sa pozrieť na všetky skúmané oblasti s časovým odstupom 5 rokov a zhodnotiť existujúci právny rámec a jeho prípadné nedostatky.

3.1 Určovanie medzinárodnej právomoci slovenských súdov v sporoch s britskými subjektmi

Pred Brexitom bolo určovanie medzinárodnej právomoci súdov v občianskych a obchodných sporoch medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom upravené nariadením Brusel Ia (resp. v skoršom období nariadením Brusel I), ktoré bolo kľúčovým právnym rámcom pre túto oblasť. V rodinných veciach sa v rovnakom zmysle uplatňovalo nariadenie Brusel IIa, ktoré bolo špecificky zamerané na právne vzťahy v tejto sfére. Tieto nariadenia stanovovali jasné, presné a jednotné pravidlá určovania medzinárodnej právomoci pre oba štáty, teda Slovenskú republiku aj Spojené kráľovstvo, čím vytvárali stabilný právny základ pre súdne konania. Tento systém zabezpečoval vysokú mieru právnej istoty, predvídateľnosti a efektivity, čo bolo obzvlášť dôležité v kontexte silných hospodárskych, obchodných a osobných väzieb medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom, ktoré sa rozvíjali v rámci spoločného členstva v Európskej únii.

Po Brexite, konkrétne od 1. januára 2021, sa však situácia zásadne zmenila, pretože Spojené kráľovstvo ukončilo svoju väzbu s právom EÚ, čo znamená, že viac nie je povinné uplatňovať žiaden z vyššie uvedených právne záväzných aktov sekundárneho práva EÚ. *A contrario*, Slovenská republika aj bezmála päť rokov po Brexite naďalej uplatňuje právne záväzné akty sekundárneho práva, a to aj vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu. V tomto prípade nachádzame prvý problematický element, ktorý sa týka rozdielných dôvodov pre založenie medzinárodnej právomoci v práve EÚ, resp. v práve platnom na území Spojeného kráľovstva. Rozdielnosť kritérií je však prirodzeným dôsledkom fragmentácie úprav, ku ktorej v dôsledku Brexitu došlo.

Napriek tomu, že fragmentácia sama osebe nemusí byť a spravidla ani nie je problémom (napokon netýka sa len Spojeného kráľovstva, ale prakticky všetkých štátov, ktoré nie sú členmi EÚ), jeden z problematických bodov je daný práve ako dôsledok fragmentácie. Totiž, rozdielnosť úprav môže viesť k paralelným konaniam, ktoré môžu vyústiť do navzájom nezlučiteľných rozsudkov. Tieto už ako problém je možné vnímať, pretože výrazne negatívne vplyvajú na právnu istotu účastníkov konania.

Táto skutočnosť akiste zohrala svoju rolu aj v prípade Spojeného kráľovstva, ktoré v záujme aspoň čiastočnej eliminácie paralelných konaní a nezlučiteľných rozsudkov pristúpilo k Haagskemu dohovoru 2005, ktorý vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu nadobudol platnosť 1. januára 2021.²⁹ Tento dohovor je plne uplatniteľný aj vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu a zavádza aspoň istú mieru harmonizácie aj v skúmanej relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo. Avšak, tým, že jeho pôsobnosť je obmedzená len na spory, kde strany uzavreli exkluzívnu dohodu o právomoci (čl. 3 Haagskeho dohovoru 2005), v praxi to znamená, že ak zmluva medzi slovenským a britským subjektom neobsahuje takúto dohodu (čo je bežné v spotrebiteľských, pracovných či drobných obchodných sporoch), Haagsky dohovor 2005 nepomôže.

Po zohľadnení vyššie uvedených skutočností môžeme na tomto mieste skonštatovať, že po Brexite harmonizácia medzinárodnej právomoci v civilných veciach medzi EÚ (vrátane Slovenska) a Spojeným kráľovstvom prakticky zanikla, s výnimkou úzkeho rozsahu v rámci pôsobnosti Haagskeho dohovoru 2005, ktorý sa vzťahuje len na zmluvné spory s explicitnou dohodou o jurisdikcii. S odstupom 5 rokov môžeme tiež skonštatovať, že ani TCA túto medzeru nenapravila, a fragmentácia naďalej pretrváva. Preto sa obe strany spoliehajú predovšetkým na svoje vnútroštátne predpisy (Spojené kráľovstvo), resp. právo EÚ (Slovenská republika). Výsledkom je nižšia právna istota, zvýšené riziko paralelných konaní a komplikovanejšie uznávanie rozsudkov v porovnaní s predbrexitovým obdobím.

²⁹ Tu je treba poznamenať, že Haagsky dohovor 2005 zaväzoval Spojené kráľovstvo aj v období pred Brexitom, avšak vtedy to bolo z titulu členstva v EÚ. Po Brexite Spojené kráľovstvo k Haagskemu dohovoru 2005 pristúpilo ako samostatná zmluvná strana, a to s účinnosťou od 1. januára 2021.

3.2 Problémy s uznaním a výkonom slovenských rozsudkov v Spojenom kráľovstve a naopak

Ako už bolo naznačené, azda najvýraznejší dopad Brexitu na slovenské medzinárodné právo súkromné sa prejavuje v oblasti uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí. Pred Brexitom zabezpečovalo hneď niekoľko nariadení automatické uznanie rozsudkov vydaných v členských štátoch EÚ bez potreby osobitného konania, s výnimkou obmedzených dôvodov odmietnutia (napr. v prípade nariadenia Brusel Ia taxatívne upravených v čl. 45 nariadenia). Tento systém umožňoval rýchly a efektívny výkon rozsudkov, čo bolo kľúčové pre obchodné vzťahy, rodinné spory či vymáhanie pohľadávok.

Uvedené v podmienkach Slovenskej republiky znamenalo v prvom rade návrat k pravidlám zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v platnom znení (ďalej len „ZMPS“), konkrétne § 63 a nasl., ktoré stanovujú podmienky uznania cudzieho rozhodnutia. Konštatujeme, že v zmysle § 64 ZMPS, ktorý upravuje podmienky uznania cudzieho rozhodnutia, resp. dôvody, na základe ktorých cudzie (tzn. aj britské) rozhodnutie nemožno uznať alebo vykonať, ide o právnu úpravu kompatibilnú tej, ktoré je v rámci čl. 45 nariadenia Brusel Ia. Výnimkou je nemožnosť podľa § 64 ods. b) ZMPS uznať a vykonať rozhodnutie, ktoré nie je právoplatné alebo vykonateľné v štáte, v ktorom bolo vydané (teda v Spojenom kráľovstve).³⁰ V tomto smere teda prax slovenských súdov nasleduje ZMPS a je v zásade zhodná s tou, aká existuje paralelne v rámci uplatňovania nariadenia Brusel Ia vo vzťahu k súdnym rozhodnutiam z členských štátov EÚ. Uznanie britských rozsudkov na Slovensku je tak síce podmienené individuálnym posúdením, čo, v závislosti od povahy rozhodnutia môže výnimočne predĺžiť proces (napr. vzhľadom k absencii osvedčenia podľa čl. 53 nariadenia Brusel Ia), ale s prihliadnutím na vyššie uvedené skutočnosti, v zásade nemení podmienky uznávania cudzích (britských) súdnych rozhodnutí.

Na druhej strane, uznanie a výkon slovenských rozsudkov v Spojenom kráľovstve sa javí komplikovanejšie. Britský právny systém sa riadi zákonom o zahraničných rozsudkoch – *Foreign Judgments (Reciprocal Enforcement) Act 1933*, ktorý vyžaduje registráciu rozsudku

³⁰ Porovnaj LYSINA, P., BURDOVÁ, K. Slovak Republic. Private international law; suppl. 60. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer. Kluwer Law International, 2020. s. 159 a nasl.

na britskom súde a preukázanie reciprocity.³¹ Slovensko však nemalo so Spojeným kráľovstvom osobitnú dohodu o vzájomnom uznávaní rozsudkov, čo znamenalo, že reciprocita nebola zaručená. Britské súdy tak mohli odmietnuť uznanie slovenského rozsudku, ak ho považovali za nezlučiteľný s verejným poriadkom (*public policy*), napríklad pri rozdielnych procesných štandardoch (napr. absencia ústneho pojednávania na Slovensku).

Zmena v tomto nazeraní v prípade občianskych a obchodných vecí našťastie nastane pomerne rýchlo, a to prostredníctvom Haagskeho dohovoru o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach z roku 2019, ktorý nadobudne platnosť pre Spojené kráľovstvo až 1. júla 2025, zatiaľ čo pre Európsku úniu (vrátane Slovenska) tento dohovor nadobudol platnosť 1. septembra 2023.³² Aj keď tento dohovor bude významným prínosom pre oblasť uznania výkonu cudzích rozhodnutí v relácii EÚ (vrátane Slovenska) a Spojené kráľovstvo, nebude ani zďaleka náhradou za reguláciu, ktorú poskytovalo právo EÚ. Jeho pôsobnosť je značne obmedzená, pretože sa nevzťahuje na rodinné spory, konkurzné (insolvenčné) konania ani na určité obchodné záležitosti, kde je, žiaľ, naďalej nevyhnutné spoliehať sa na vnútroštátne právne režimy založené na zákonoch medzinárodného súkromného práva na jednej strane a na britský zákon *Foreign Judgments (Reciprocal Enforcement) Act* na strane druhej. Tento dohovor sa tak uplatní len na uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných sporoch, s výnimkou oblastí, ako sú daňové, colné či správne veci, ako aj ďalších špecificky vymedzených výnimiek, napríklad rodinné právo alebo dedičské konania. To napr. znamená, že záležitosti ako manželstvo, rozvod, rodičovské práva, výživné, adopcia či iné rodinné spory nespádajú pod tento dohovor a ich uznávanie a výkon si vyžadujú iné právne nástroje.

Na rozdiel od občianskych a obchodných vecí, v oblasti rodinných vecí medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom po Brexite nevznikol jednotný multilaterálny rámec nahrádzajúci bruselský systém, čo znamená, že uznávanie a výkon rozsudkov v týchto prípadoch závisí od vnútroštátnych predpisov alebo špecifických medzinárodných dohovorov. Napríklad Haagsky dohovor o únose detí z roku 1980 či Haagsky

³¹ Foreign Judgments (Reciprocal Enforcement) Act. Dostupné na <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/13/contents> cit. 26.3.2025.

³² Haagsky dohovor o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach z roku 2019. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/SK/legal-content/summary/convention-on-the-recognition-and-enforcement-of-foreign-judgments-in-civil-or-commercial-matters-hcch-2019-judgments-convention.html?fromSummary=28> cit. 26.3.2025

dohovor o výživnom z roku 2007 môžu byť relevantné pre konkrétne aspekty rodinných sporov, no ich pôsobnosť je obmedzená na dané situácie.³³

V rodinných veciach tak absentuje komplexný mechanizmus podobný tomu, aký Haagsky dohovor z roku 2019 ponúka pre občianske a obchodné spory, čo môže komplikovať cezhraničné rodinné konania.

4 Budúce perspektívy a návrhy riešení

Budúcnosť spolupráce Slovenska a Spojeného kráľovstva v oblasti justičnej spolupráce s dôrazom na medzinárodnú právomoc a uznanie a výkon cudzích rozhodnutí nepochybne bude závisieť od využitia existujúcich rámcov a rozvoja nových prístupov. V tejto súvislosti sa ako možné javia viaceré perspektívy budúceho vývoja.

Prvou perspektívou je pokračovanie súčasného stavu fragmentácie s čiastočnou harmonizáciou v konkrétnych oblastiach, kde hlavný dôraz spočíva na využívaní Haagskych dohovorov, predovšetkým Haagskeho dohovoru o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach z roku 2019. Tento dohovor, ktorý pre Spojené kráľovstvo nadobudne platnosť 1. júla 2025, predstavuje kľúčový krok k zjednodušeniu uznávania rozsudkov v obchodných sporoch medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom. Ako však bolo uvedené vyššie, jeho pôsobnosť je obmedzená na špecifické oblasti, najmä obchodné vzťahy, kde súdy jednej krajiny vydávajú rozhodnutia na základe jurisdikčných pravidiel akceptovaných oboma stranami. Napriek tomu tento scenár nezodpovedá potrebám komplexnej harmonizácie, pretože rodinné spory, dedičské konania, či iné civilné záležitosti zostávajú mimo jeho dosahu. To znamená, že hoci tento dohovor prináša určitú úľavu v cezhraničných obchodných otázkach, jeho obmedzený rozsah ponecháva širší rámec justičnej spolupráce fragmentovaný a nedostatočný na pokrytie všetkých oblastí, ktoré boli pred Brexitom harmonizované nariadeniami EÚ, ako napríklad Brusel Ia či Brusel IIa.

Druhou perspektívou je posilnenie bilaterálnej spolupráce medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom prostredníctvom uzavretia špecifickej bilaterálnej dohody o právnej pomoci, ktorá by napr. mohla nadviazať na rámcovú *Smluvu medzi republikou Československou*

³³ Porovnaj BURDOVÁ, K. Vzťah nariadenia Brusel IIb a haagskych dohovorov. In. Výzvy medzinárodného a európskeho práva. Bratislava: Ústav znaleckej činnosti, 2024. s. 60-72, resp. JUCK, D. Proposal for a regulation on parenthood: an important step forward or another missed opportunity? In. Cofola international 2023. Brno: Masarykova univerzita, 2023. s. 115-134

*a Spojeným Kráľovstvom Veľké Británie a Írska o právni pomoci ve věcech občanských.*³⁴ Takáto dohoda by mohla stanoviť jasné pravidlá pre určovanie medzinárodnej právomoci súdov, ako aj pre uznávanie a výkon rozsudkov vydaných súdmi jednej krajiny v druhej. Príkladom môžu byť bilaterálne dohody, ktoré Slovensko uzavrelo s inými tretími krajinami, ako napríklad s Ruskom či Ukrajinou, kde sa podarilo vytvoriť právny rámec pre justičnú spoluprácu. Tento prístup by mohol priňať väčšiu predvídateľnosť a stabilitu v právnych vzťahoch, čím by sa situácia priblížila k predbrexitovému stavu, keď boli tieto otázky upravené nariadeniami EÚ. Výhodou by bolo, že by nevyžadovala zásadné zmeny existujúcej vnútroštátnej legislatívy ani jednej zo strán, ale skôr by doplnila medzery vytvorené odchodom Spojeného kráľovstva z EÚ. Realizácia takejto dohody však naráža na viaceré prekážky. V prvom rade je tu vonkajšia výlučná právomoc EÚ v oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach, ktorá vyžaduje autorizáciu zo strany EÚ na uzavretie takejto bilaterálnej dohody. Táto autorizácia je však problematická, pretože EÚ tradične preferuje jednotný a koordinovaný postup všetkých členských štátov vo vzťahu k tretím krajinám, a bilaterálne iniciatívy jednotlivých členov sú vnímané ako rozpor s touto politikou. Preto je nepravdepodobné, že by Slovensko dostalo súhlas na takýto krok. Navyše, aj keby sa autorizácia teoreticky podarila, uzavretie dohody by záviselo od politickej vôle a negociačných kapacít oboch strán. Slovensko by muselo preukázať dostatočné ekonomické, právne či politické dôvody na takúto dohodu, čo by mohlo byť náročné v porovnaní s väčšími členskými štátmi EÚ, ako sú Nemecko či Francúzsko, ktoré majú s Spojeným kráľovstvom intenzívnejšie vzťahy.

Tretou perspektívou je rozšírenie multilaterálnej spolupráce prostredníctvom existujúcich a potenciálne nových medzinárodných dohovorov vypracovaných v rámci Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného. Napríklad Haagsky dohovor z roku 1996 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní, výkone a spolupráci vo veciach rodičovskej zodpovednosti a opatrení na ochranu detí, ku ktorému sú Slovensko aj Spojené kráľovstvo zmluvnými stranami, by mohol byť efektívnejšie využitý na koordináciu rodinnoprávnych sporov s cezhraničným prvkom. Tento dohovor už teraz poskytuje rámec pre určovanie

³⁴ Zmluva č. 70/1926 Sb. bola uzavretá na uľahčenie civilných, obchodných a nesporných konaní medzi oboma štátmi. Upravuje doručovanie súdnych a mimosúdnych spisov a vykonávanie dôkazov cez súdy, konzulov alebo poštu, s presnými postupmi a podmienkami, vrátane jazykových požiadaviek a možnosti odmietnutia, ak je ohrozená suverenity. Zmluva nadobudla platnosť po ratifikácii, trvá tri roky s možnosťou predĺženia, nevzťahuje sa na Škótsko, Severné Írsko ani domínia, ale dá sa rozšíriť.

právomoci a uznávanie rozhodnutí v oblasti starostlivosti o deti, no jeho praktická aplikácia by mohla byť posilnená lepšou súčinnosťou súdov oboch krajín. Podobne, Haagsky dohovor z roku 2019 o uznávaní a výkone rozsudkov by mohol byť v budúcnosti rozšírený o ďalšie oblasti, ako sú rodinné či dedičské spory, alebo by mohli vzniknúť nové dohovory pokrývajúce širší rozsah civilných vecí. V porovnaní s bilaterálnou dohodou je nevýhodou tejto perspektívy potreba viacerých špecializovaných dohovorov, z ktorých každý by upravoval len určitú oblasť justičnej spolupráce, čo by viedlo k fragmentácii podobnej tej, aká existovala pred Brexitom v rámci viacerých nariadení EÚ (Brusel Ia, Brusel IIa, atď.). Ďalšou výzvou je proces prijímania týchto dohovorov na pôde Haagskej konferencie, ktorý si vyžaduje konsenzus alebo aspoň dostatočnú podporu medzi jej členmi. To znamená, že akékoľvek nové dohovory by nepriniesli výhody výlučne vzťahu Slovensko – Spojené kráľovstvo, ale boli by dostupné všetkým zmluvným stranám Haagskej konferencie, vrátane krajín ako USA, Kanada či Austrália, ak by k nim pristúpili. Tento aspekt síce zvyšuje univerzálnosť riešenia, no zároveň znižuje jeho špecifickosť pre bilaterálne potreby Slovenska a Spojeného kráľovstva.

Štvrtou perspektívou je posun k alternatívnym mechanizmom riešenia sporov, ako sú mediácia a arbitráž, ktoré by mohli slúžiť ako rýchle a praktické riešenie na zmiernenie dopadov Brexitu na justičnú spoluprácu. Mediácia by mohla byť užitočná najmä v rodinných sporoch, kde by strany mohli dospieť k dohode bez potreby formálneho určovania právomoci súdu, zatiaľ čo arbitráž by mohla byť efektívna v obchodných veciach, kde sú strany ochotné podriať sa rozhodnutiu arbitra. Tieto mechanizmy nevyžadujú harmonizáciu právomoci ani rozsiahle medzinárodné dohody, pretože závisia od dobrovoľnej účasti strán. Napríklad Newyorský dohovor o uznávaní a výkone cudzích arbitrážnych rozhodnutí z roku 1958, ku ktorému sú Slovensko aj Spojené kráľovstvo zmluvnými stranami, už teraz zaistuje uznávanie arbitrážnych rozhodnutí. Avšak úspech tejto perspektívy závisí od ochoty strán uprednostniť alternatívne riešenia pred súdnym konaním, čo nemusí byť vždy možné, najmä v sporoch s vysokou emocionálnou záťažou, ako sú rozvody či spory o deti.

Napokon, piatou perspektívou by mohla byť úprava vnútroštátneho práva Slovenska tak, aby favorizovala spoluprácu so Spojeným kráľovstvom. Tento krok by mohol zahŕňať novelizáciu zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, aby sa uľahčilo uznávanie a výkon britských rozsudkov na Slovensku, prípadne aby sa

vytvorili špecifické pravidlá pre určovanie právomoci v sporoch so Spojeným kráľovstvom. Takýto prístup by však bol značne nesystémový, pretože by viedol k odlišnému zaobchádzaniu s britskými subjektami v porovnaní s inými tretími krajinami, čo by mohlo narušiť jednotnosť slovenského právneho poriadku. Navyše, úprava medzinárodnej právomoci by bola obmedzená, pretože táto oblasť spadá pod právomoc EÚ a existujúce nariadenia, ako je Brusel Ia, ktoré Slovensko nemôže jednostranne ignorovať. Tento krok by sa preto mohol týkať nanajvýš procesných aspektov uznávania a výkonu rozsudkov, no aj tu by bolo potrebné zvážiť súlad s právom EÚ a potenciálne reakcie zo strany Únie. Celkovo je táto perspektíva najmenej pravdepodobná a najviac komplikovaná z hľadiska právnej a politickej realizovateľnosti.

V samotnom závere tohto príspevku tak možno konštatovať, že vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ prinieslo v oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach množstvo doposiaľ uspokojivo nevyriešených otázok, pričom sa domnievame, že je to najmä zo strany Európskej únie, ktorá disponuje v tejto oblasti plnými právomoci, prejavom nedostatočnej politickej spolupráce, ktorá škodí samotnému vnútornému trhu v rámci EÚ.

Záver

Brexit, čiže proces vystúpenia Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie, ktorý sa formálne zavŕšil 31. januára 2020 po referende z júna 2016, a ktorý nasledovalo prechodné obdobie trvajúce do 31. decembra 2020, predstavuje jednu z najvýraznejších zmien v európskom právnom, politickom a ekonomickom prostredí za posledné desaťročia. Pred týmto historickým momentom bola justičná spolupráca medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom v oblasti civilných vecí pevne ukotvená v harmonizovanom právnom rámci Európskej únie. Tento rámec tvorili kľúčové nariadenia, ako napríklad nariadenie Brusel Ia o právomoci a uznávaní rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, nariadenie Brusel IIa zamerané na rodinné spory, či nariadenie o vyživovacej povinnosti. Tieto a ďalšie právne predpisy zabezpečovali jasné a jednotné pravidlá pre určovanie medzinárodnej právomoci súdov, automatické uznávanie súdnych rozhodnutí a ich rýchly a efektívny výkon na území oboch krajín, čím vytvárali stabilné prostredie pre právnu istotu a podporovali plynulú

fungovanie cezhraničných vzťahov – či už obchodných, rodinných, alebo iných.

Po Brexite sa však situácia zásadne zmenila. Spojené kráľovstvo nadobudlo status tretej krajiny z pohľadu práva EÚ, čo znamenalo zánik priamej aplikovateľnosti nariadení EÚ na jeho území. Tým sa narušila dovtedajšia harmonizácia a právny režim sa stal fragmentovaným. Slovenská republika, ako členský štát EÚ, naďalej uplatňuje predmetné nariadenia pri určovaní svojej súdnej právomoci aj vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu, avšak v oblasti uznávania a výkonu rozsudkov sa situácia skomplikovala. Tieto procesy teraz závisia od práva EÚ, či vnútroštátnych právnych predpisov v prípade Slovenska a vnútroštátnych predpisov platných na území Spojeného kráľovstva, ako aj od medzinárodných dohovorov, predovšetkým tých vypracovaných v rámci Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného.

Dohoda o obchode a spolupráci (TCA), uzavretá medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom koncom roka 2020, priniesla určité usmernenia, no jej zameranie je primárne na obchodné vzťahy a nedokázala plnohodnotne nahradiť komplexnú harmonizáciu, ktorá existovala pred Brexitom. Približne päť rokov od odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ (k marcu 2025) pretrváva právna neistota, najmä v oblastiach rodinných sporov, dedičských konaní a insolvenčných procesov, kde multilaterálne dohovory, ako napríklad Haagsky dohovor z roku 2019 (účinný pre Spojené kráľovstvo od júla 2025), nepokrývajú všetky aspekty a situácie, s ktorými sa subjekty môžu stretnúť.

Analýza právneho rámca platného a účinného po uplynutí 5 rokov po Brexite priniesla nasledujúce závery:

a) fragmentácia právneho rámca a jej dôsledky: Vystúpenie Spojeného kráľovstva z Európskej únie ukončilo jednotný systém justičnej spolupráce, ktorý medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom fungoval na základe práva EÚ. Táto zmena viedla k výraznej fragmentácii právneho režimu, kde Slovensko naďalej aplikuje nariadenia EÚ na určovanie svojej súdnej právomoci, zatiaľ čo Spojené kráľovstvo sa riadi vlastnými vnútroštátnymi predpismi a medzinárodnými dohovormi. Rozdielne pravidlá zvyšujú riziko paralelných súdnych konaní, ktoré môžu vyústiť do navzájom nezlučiteľných rozsudkov, čo výrazne narušá právnu istotu pre občanov, podnikateľov a iné subjekty zapojené do cezhraničných vzťahov. Tento problém je obzvlášť citelný v situáciách, kde nie sú prítomné harmonizačné mechanizmy, ako napríklad exkluzívne dohody o voľbe súdu.

b) obmedzený rozsah TCA a Haagskych dohovorov: TCA spolu s existujúcimi multilaterálnymi dohovormi, ako je Haagsky dohovor o dohodách o voľbe súdu z roku 2005 či Haagsky dohovor o uznávaní a výkone rozsudkov z roku 2019 (účinný pre Spojené kráľovstvo od júla 2025), prinášajú čiastočné riešenia na zmiernenie dopadov Brexitu. Ich pôsobnosť je však obmedzená – TCA sa zameriava skôr na ekonomické a obchodné aspekty, zatiaľ čo Haagske dohovory pokrývajú iba špecifické oblasti, najmä občianske a obchodné spory, kde je jasne definovaná právomoc súdu. Oblasti ako rodinné právo, dedičské konania či insolvenčné procesy zostávajú mimo ich dosahu, čo znamená, že komplexná harmonizácia, aká existovala pred Brexitom, nie je obnovená ani po piatich rokoch od odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ.

c) komplikácie pri uznávaní a výkone rozsudkov: Na Slovensku je uznávanie rozsudkov vydaných britskými súdmi možné na základe zákona o medzinárodnom práve súkromnom, avšak tento proces je individuálnejší a zdĺhavejší v porovnaní s predbrexitovým automatickým uznaním podľa nariadení EÚ. Naopak, uznanie a výkon slovenských rozsudkov v Spojenom kráľovstve je ešte problematickejšie. Britský právny systém vyžaduje registráciu rozsudku a preukázanie reciprocity, ktorá medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom nie je formálne dohodnutá. To vedie k situáciám, kde britské súdy môžu odmietnuť uznanie slovenského rozsudku z dôvodov verejného poriadku alebo procesných rozdielov, čo znevýhodňuje slovenské subjekty a predlžuje súdne konania, čím sa zvyšujú náklady a neistota.

d) Budúce perspektívy a možné riešenia: Budúcnosť justičnej spolupráce medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom bude závisieť od vývoja viacerých scenárov. Prvým je posilnenie využitia existujúcich Haagskych dohovorov, najmä dohovoru z roku 2019, ktorý od júla 2025 zjednoduší uznávanie obchodných rozsudkov, no nepokryje ďalšie oblasti. Druhou možnosťou je uzavretie bilaterálnej dohody o právnej pomoci medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom, ktorá by mohla priniesť väčšiu stabilitu, avšak jej realizácia je obmedzená výlučnou právomocou EÚ v tejto oblasti a nízkou pravdepodobnosťou súhlasu Únie. Tretím variantom je rozšírenie multilaterálnej spolupráce cez nové Haagske dohovory, čo by mohlo časom priniesť širšiu harmonizáciu, no vyžaduje si medzinárodný konsenzus. Štvrtou alternatívou je podpora alternatívnych mechanizmov, ako sú mediácia a arbitráž, ktoré by mohli rýchlo zmierniť dopady Brexitu, no ich úspech závisí od dobrovoľnosti strán. Napokon, piatou možnosťou je úprava vnútroštátneho práva Slovenska, čo je však najmenej pravdepodobné pre systémové

a právne obmedzenia. Krátkodobo je najrealistickejšie spoliehať sa na existujúce dohovory, no dlhodobo by bolo ideálne vytvoriť komplexnejší rámec spolupráce.

e) *Celkový dopad a výzva pre Slovensko*: Brexit výrazne oslabil justičnú spoluprácu medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom, čím sa znížila efektívnosť, predvídateľnosť a dostupnosť právnych riešení v cezhraničných sporoch. Pre Slovenskú republiku, ktorá je malou, no ekonomicky otvorenou krajinou s významnými väzbami na Spojené kráľovstvo – či už prostredníctvom občanov žijúcich v Británii, alebo podnikateľských aktivít – táto zmena prináša konkrétne výzvy. Obchodné vzťahy, rodinné spory či dedičské konania s britským prvkom sú teraz komplikovanejšie, čo si vyžaduje proaktívny prístup zo strany Slovenska. Tento prístup by mal zahŕňať nielen využitie dostupných medzinárodných nástrojov, ale aj snahu o hľadanie nových riešení, aby sa minimalizovali riziká právnej neistoty a zachovala efektívnosť justičnej spolupráce v pobrexítovskej ére. Brexit tak nie je len právnou udalosťou, ale aj výzvou pre Slovensko, aby prispôbilo svoje právne stratégie novej realite vzťahov s krajinou, ktorá bola kedysi integrovanou súčasťou európskeho právneho priestoru.

Zoznam literatúry

1. ARMSTRONG, K. A. After EU membership: the United Kingdom in transition. In: European journal of legal studies, 2019, vydanie 12, ISSN 1973-2937.
2. BARNARD, C. Law and Brexit. In: Oxford Review of Economic Policy, vydanie 33, číslo 1, marca 2017, ISSN 0266-903X.
3. BENNET, A., VINES, D. The EU-UK Trade and Cooperation Agreement: lessons learnt. In: Oxford Review of Economic Policy, vydanie 38, číslo 1, Spring 2022, ISSN 1460-2121.
4. BURDOVÁ, K. Vzťah nariadenia Brusel IIb a haagskych dohovorov. In: Výzvy medzinárodného a európskeho práva. Bratislava: Ústav znaleckej činnosti, 2024. ISBN 978-80-975014-1-9.
5. JUCK, D. Proposal for a regulation on parenthood: an important step forward or another missed opportunity? In: Cofola international 2023. Brno: Masarykova univerzita, 2023. ISSN (online) 2788-2772, s. 115-134.
6. LEIN, E. An 'English Good-Bye': The United Kingdom and the Lugano Convention. In: NYUJ Int'l L. & Pol., 2023, ISSN 0028-7873.

7. LYSINA, P., BURDOVÁ, K. Slovak Republic. Private international law; suppl. 60. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer. Kluwer Law International, 2020. ISBN 978-90-411-1555-3.
8. MÖLLER, A., TIM, O. The United Kingdom and the European Union: What would a “Brexit“ mean for the EU and other states around the world? Berlin, 2014, ISSN 1611-7034.
9. PEERS, S. So close, yet so far: The EU/UK Trade and Cooperation Agreement. In: Common Market Law Review, vydanie 59, číslo 1, 2022, ISSN 0165-0750.
10. SOARES, A. G. The United Kingdom withdrawal procedure from the European Union. In: Tribuna Juridica, Societatea de Stiinte Juridice si Administrative, 2020, ISSN 2247-7195.
11. Posúdenie žiadosti Spojeného kráľovstva o prístupenie k Novému Lugánskemu dohovoru je možné pozrieť na webovom sídle Európskej komisie: https://commission.europa.eu/documents_en?prefLang=sk